

An aerial photograph of a rural landscape, showing a grid of agricultural fields in various shades of green and brown, with a central town or village area. The image is overlaid with a semi-transparent green filter.

Lalmi yerlar monitoringi

R. Turayev, R. Sharopov

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QISHLOQ XO‘JALIGI VAZIRLIGI**

«O‘ZDAVYERLOYIHA» DAVLAT ILMIY-LOYIHALASH INSTITUTI

**R.A.TURAYEV
R.N.SHAROPOV**

LALMI YERLAR MONITORINGI

MONOGRAFIYA

**“Lesson Press”
Toshkent – 2023**

UO‘K: 631.4(575.1)

KBK: 40.3

R.A.Turayev, R.N.Sharopov. Lalmi yerlar monitoringi / Monografiya. – Toshkent: “Lesson Press” MChJ, 2023-y. – 112 b.

Ushbu monografiya O‘zbekiston Respublikasining Yer kodeksi, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2000-yil 23-dekabrda 496-sonli «O‘zbekiston Respublikasida Yer monitoringini yuritish uslubi – Nizomini tasdiqlash to‘g‘irisida»gi qarori asosida 2003-2020-yillarda hamda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 23-aprelda «Ma‘muriy-hududiy birliklar chegaralarini belgilash, yer resurslarini xatlovdan o‘tkazish hamda yaylov va pichanzorlarda geobotanik tadqiqotlarni o‘tkazish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi 299-son qarorlari asosida ishlangan 2018-2020-yillarda «O‘zdavyerloyiha» davlat ilmiy-loyihalash institutining ilmiy tadqiqot ishlari ijrosi yuzasidan tayyorlangan.

Kitobda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash orqali lalmi yerlarning monitoringini yuritish ishlari hamda lalmi yerlar hududining 3D o‘lchamli modelini tuzish orqali aniq yer hisobini yuritish mumkinligi yoritilgan. Shuningdek, lalmi yerlar xususiyatlariga qarab ulardan samarali foydalanish bo‘yicha yuqori yarim cho‘l pog‘onasi mintaqasiga «qisqa muddatli» (5 yillik) va quyi adir pog‘onasi mintaqasiga «o‘rta muddatli» (10 yillik) va yuqori adir pog‘onasiga esa «uzoq muddatli» (20 yillik) yer tuzish loyihalari ishlab chiqish tavsiya qilingan.

Monografiya qishloq xo‘jaligi, yer tuzish, kadastr va yer monitoringi, yer tuzishni loyihalash, sohalari mutaxassislari hamda, Oliy ta‘lim muassasalarining bakalavr, magistr hamda ilmiy izlanuvchilar uchun mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

Safarov Eshkabil t.f.d., professor

Yuldashovich

Parpiyev G‘ofurjon b.f.d., katta ilmiy xodim

Toxirovich

Mas‘ul muharrir:

Jo‘rayev Fazliddin t.f.d., professor

O‘rinovich.

«O‘zdavyerloyiha» davlat ilmiy-loyihalash instituti Ilmiy-texnik kengashining 2022-yil 27-dekabrda 57-son bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

ISBN:

© “Lesson Press” MChJ nashriyoti 2023-y.

© «O‘zdavyerloyiha» davlat ilmiy-loyihalash instituti, 2023 y.

MUNDARIJA

Kirish	3
I-BOB. YER MONITORINGINI OLIB BORISHNING NAZARIY- USLUBIY ASOSLARI	5
1.1-§. Yer monitoringini yuritishning nazariy va huquqiy asoslari	5
1.2-§. O‘zbekistonda lalmi yerlardan foydalanish tendensiyasi	12
1.3-§. Lalmi yerlar monitoringini yuritishda xorij tajribasi	19
II-BOB. TADQIQOT OBYEKTIDA LALMI YER MAYDONLARI MONITORINGI ISHLARI TAHLILI	35
2.1-§. Tadqiqot obyektining joylashuvi hamda yer monitoring ishlar tahlili ...	35
2.2-§. Lalmi yerlar monitoringini yuritishda yirik 1:10 000 masshtabli raqamli xaritalarning ahamiyati	46
2.3-§. Lalmi hududlar monitoringini yuritishda iqlim o‘zgarishlarining ahamiyati	54
III-BOB. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA LALMI YER MAYDONLARINI HISOBLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	70
3.1-§. Lalmi yerlarda zamonaviy geodezik asboblardan foydalanish usullarini takomillashtirish.....	70
3.2-§. Dasturiy ta’minotlardan olingan natijalarni qayta ishlash usullari	78
3.3-§. 3D o‘lchamli xaritalar yaratish orqali lalmi yer maydonlarining aniq hisobini yuritish tizimini takomillashtirish	83
XULOSALAR	97
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR	100

R.A.TURAYEV
R.N.SHAROPOV

LALMI YERLAR MONITORINGI

MONOGRAFIYA

Nash.lis. AI № 276, 15.06.2015
Bosishga ruxsat etildi: 06.01.2023 yil
Bichimi 60x84^{1/16}. «Times New Roman»
garniturada raqamli bosma usulda chop etildi.
Shartli bosma tabog'i 7. Adadi 100. Buyurtma № 11-01
Tel: (99) 832 99 79; (99) 817 44 54
“LESSON PRESS” MChJ nashriyoti,
100071, Toshkent, Komolon ko'chasi, 13.
«IMPRESS MEDIA» MChJ bosmaxonasida chop etildi.
Toshkent shahri, Qushbegi ko'chasi, 6-uy.

ISBN: 978-9943-9034-3-2

9 789943 903432